

СТАНОВИЩЕ

за: дисертационния труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в ПН 2.2. История и археология на докторант Милен Марков, на тема „Арианството в Югоизточна Европа през IV в.“, с научен ръководител доц. д-р Златомира Герджикова

изготвено от: доц. д-р Калин Стоев, член на Научното жури, въз основа на Заповед № 138 РД-16 / 02.12.2024 на Директора на ИБЦТ-БАН проф. Румяна Прешленова.

Кратки биографични данни за кандидата: Докторант Милен Марков придобива магистърска степен в специалност „Право“ в Бургаския свободен университет през 1998 година и юридическа правоспособност през 2004 г. През 2011 г. завършва паралелен курс на обучение в Софийската духовна семинария „Иоан Рилски“, а през 2020 – курс на обучение в Пловдивската православна академия „Св. Св. Кирил и Методий“. От януари 2019 до 2022, когато е отчислен с право на защита, той е редовен докторант в Секция „Средновековни Балкани“ на ИБЦТ-БАН. Курсовете, включително езикови (латински и старогръцки език), които той завършва по време на обучението си, развиват и задълбочават компетенциите му в областта на изследваната тематика и са основа за успешна работа.

Характеристика на дисертационния труд: Дисертационният труд на Милен Марков е в обем 300 страници и се състои от Увод, пет глави, Заключение и списък с използваната литература (библиография).

В Увода, докторантът подробно очертава географският обхват, актуалността, целите, използваната методология на изследването, терминологията, използваните източници. Тук прави впечатление стремежът на докторант Марков за изчерпателно представяне на основите на научното му изследване, както и добрата му запознатост с основните методи и термини, наложени в литературата. Целите са аргументирани коректно и поставят развитието на арианството в Югоизточна Европа в общоимперски контекст, което убеждава в значимостта на темата.

Първа глава е въвеждаща за дисертацията и представя зараждането и характеристиките на арианското учение. Докторантът проследява различните периоди на развитието на основните течения, които водят до кристализиране на създаване на арианската общност в Югоизточна Европа, което Милен Марков правилно е преценил като необходима стъпка преди изясняването на конкретната проблематика свързана с навлизането и развитието на арианството в Югоизточна Европа в последващите глави.

В Глава втора, „Религиозната политика на римските императори през IV в. спрямо арианството“, се прави преглед на имперската политика спрямо арианството до времето на Теодосий I. Прави впечатление, че и тук докторантът се старае да предложи детайлна класификация на аспектите на проблематиката, с която се занимава съответно представя действията на императорите според четири различни критерии (с. 72). Основен акцент е поставен върху политиката по отношение на догматичните спорове през IV в.

Глава трета „Навлизване на арианството в Югоизточна Европа“ предлага един от основните приноси на дисертацията. Тук адмирации заслужава фактът, че докторантът не се е задоволил с изброяването на сведенията за арианските общности, а предлага теоретичен модел за разпространение на арианството, в който сведенията за отделни ариански общности или клирици се разглеждат в потенциалните им контакти с по-стари ариански центрове (с. 125). По този начин в изследването се привличат и сведения от други тематични области като армия и военно дело, търговия и др. в Империята, които водят до извода, че освен чрез авторитета на отделни личности, арианството вероятно намира почва на Балканите и чрез трайни, заложи от историческото развитие връзки.

Глава четвърта разглежда развитието на арианството през IV в. и е приносна с очертаването на географското разпространение на арианските центрове, като е предприет опит за проследяване взаимодействията на отделните епископски катедри.

Глава пета се отнася до специфичен, но важен за цялостното развитие на арианството проблем: „Готите и арианството в Югоизточна Европа“. Сред проблемите, обсъдени тук са местонахождението на т.нар. „Готска епархия“ и възгледите на готския епископ Вулфила, като докторантът се придържа към извода към принадлежността му към групата на омиите.

Заключение: Обобщено може да се каже, че текстът е добре издържан в методологическо и научно отношение и показва умение на докторанта да използва и

доразвива научни практики, детайлна запознатост с темата и с други проблематики, свързани с нея, умение за изказване аргументирани хипотези на базата на наличната информация. Авторефератът на дисертацията отразява коректно научните приноси, които могат да бъдат обобщени от една страна като приноси, свързани със систематизацията и анализа на значителна научна информация, а от друга – приноси по отделни проблеми на арианството в Югоизточна Европа.

Казаното по-горе ме кара убедено да дам утвърдителна оценка за присъждането на Милен Марков на образователната и научната степен “доктор” по професионално направление 2.2. История и археология.

София,

Доц. д-р Калин Стоев

09.02.2025 г.